

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології кафедра теорії та практики
перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**Відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських
субтитрах (на основі серіалу “Бункер мільярдерів”)**

Кваліфікаційна робота

Освітнього ступеня «бакалавр»

студентки 4 курсу

освітньої програми В11.051

«Переклад з іспанської

та з англійської мов»

Анастасії Сергіївни ДАВИДЕНКО

Науковий керівник:

Ірина Володимирівна ЦИРКУНОВА

кандидат філологічних наук, завідувач кафедри

«Допущено до захисту» Протокол
засідання кафедри теорії та практики
перекладу романських мов імені Миколи
Зерова протокол №_____від
«__» _____20__року
в.о. завідувача кафедри _____(підпис)
Ірина ЦИРКУНОВА

КИЇВ-2026

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі досліджено відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах на матеріалі серіалу «Бункер мільярдерів» (El refugio atómico). Метою дослідження було виявити основні засоби вираження інтонаційної експресії в іспаномовному діалозі та визначити перекладацькі стратегії, які застосовуються для їхнього відтворення в умовах технічних обмежень субтитрування.

У теоретичній частині розглянуто специфіку аудіовізуального перекладу та субтитрування як його різновиду, визначено поняття інтонаційної експресії та її просодичні характеристики в іспанській мові, охарактеризовано основні стратегії відтворення інтонаційної експресії в субтитрах — семантико-прагматичну компенсацію, нейтралізацію, прагматичне переналаштування та стилістичну адаптацію.

Практична частина присвячена аналізу конкретних мовних засобів вираження інтонаційної експресії в серіалі: емоційних вигуків, наказового способу, риторичних питань, еліпсису та коротких незавершених конструкцій. Встановлено, що найпоширенішими стратегіями є прагматичне переналаштування та семантико-прагматична компенсація, тоді як нейтралізація переважає в кризових сценах і нерідко супроводжується семантичними втратами. Також у межах дослідження було виявлено декілька різновидів інтонаційної експресії, які були у серіалі, а саме: іронічну, саркастичну, нейтральну та панічну.

Результати дослідження підтверджують, що відтворення інтонаційної експресії є одним із найскладніших завдань субтитрування, яке вимагає від перекладача не лише мовної компетенції, а й глибокого розуміння просодичної природи іспанського розмовного мовлення та творчого підходу до пошуку письмових компенсаційних засобів.

ABSTRACT

This qualification thesis examines the reproduction of Spanish intonational expression in Ukrainian subtitles, using the TV series «The Billionaires' Bunker» (El refugio atómico) as source material. The objective of the research was to identify the key methods of expressing intonational expression in Spanish dialogue and to determine the translation strategies used to reproduce them within the technical limits of subtitling.

The theoretical part considers the specifics of audiovisual translation and subtitling as its variant, defines the concept of intonational expression and its prosodic characteristics in the Spanish language, and describes the main strategies for reproducing intonational expression in subtitles—semantic-pragmatic compensation, neutralization, pragmatic re-framing, and stylistic adaptation.

The practical part is devoted to the analysis of specific linguistic means of expressing intonational expression in the series: emotional exclamations, the imperative mood, rhetorical questions, ellipsis, and short, incomplete constructions. It was found that the most common strategies are pragmatic reorientation and semantic-pragmatic compensation, while neutralization predominates in crisis scenes and is often accompanied by semantic losses. The study also identified several types of intonational expression present in the series, namely: ironic, sarcastic, neutral, and panicked.

The study's results confirm that reproducing intonational expression is one of the most challenging tasks in subtitling, requiring the translator not only to possess linguistic competence but also a deep understanding of the prosodic nature of spoken Spanish and a creative approach to finding written compensatory strategies.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА СУБТИТРУВАННЯ	8
1.1. Аудіовізуальний переклад як вид перекладацької діяльності	8
1.2. Субтитрування як форма аудіовізуального перекладу	10
1.3. Технічні та мовні обмеження субтитрування.....	12
1.4. Інтонація як лінгвістичне явище та її роль в іспанській мові.....	15
1.5. Засоби інтонаційної експресії в художньому творі.....	19
1.6. Засоби відтворення інтонаційної експресії в субтитрах	23
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ ІСПАНСЬКОЇ ІНТОНАЦІЙНОЇ ЕКСПРЕСІЇ В УКРАЇНСЬКИХ СУБТИТРАХ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «БУНКЕР МІЛЬЯРДЕРІВ»)	29
2.1. Серіал «Бункер мільярдерів» як матеріал дослідження аудіовізуального перекладу	29
2.2. Відтворення емоційних вигуків в українському субтитруванні.....	32
2.3. Наказовий спосіб як засіб передачі інтонаційної експресії в субтитрах.	36
2.4. Риторичні питання як спосіб відтворення інтонаційної експресії.....	39
2.5. Еліпсис та короткі незавершені конструкції як засіб передачі емоційності в субтитрах.....	44
Висновки до розділу 2	49
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
RESUMEN	

ВСТУП

У сучасну епоху стрімкої глобалізації, коли іноземні серіали та фільми активно поширюються між культурами через міжнародні стримінгові платформи, проблема адекватної передачі інтонаційної експресії в аудіовізуальному перекладі набуває особливої ваги. Субтитрування як форма аудіовізуального перекладу передбачає перехід від усної форми мовлення до письмової, що унеможливорює безпосереднє відтворення просодичних характеристик оригіналу — інтонації, темпу, пауз, гучності. Саме тому питання відтворення іспанської інтонаційної експресії засобами української мови є **актуальним** як з теоретичного, так і з практичного погляду. Іспанська мова відрізняється яскраво вираженою мелодикою та широким діапазоном тональних рухів, а перехід до письмового субтитру неминуче призводить до часткової втрати прагматичного потенціалу висловлення. У зв'язку з цим постає потреба у комплексному дослідженні методів і стратегій відтворення інтонаційної експресії в українському субтитруванні іспаномовних аудіовізуальних творів.

Дослідження базується на матеріалі іспанського серіалу «Бункер мільярдерів» (El refugio atómico), який вирізняється динамічними діалогами з високим рівнем емоційної забарвленості, різноманіттям інтонаційних типів та насиченістю розмовними конструкціями, що робить його показовим матеріалом для аналізу відтворення інтонаційної експресії в субтитрах.

Мета дослідження полягає у визначенні основних засобів вираження інтонаційної експресії в іспаномовних діалогах серіалу «Бункер мільярдерів» та виявленні стратегій їх відтворення в українському субтитруванні.

Завдання дослідження:

- з'ясувати теоретичні засади аудіовізуального перекладу та визначити місце субтитрування в його системі;
- описати технічні та мовні обмеження субтитрування, що впливають на відтворення інтонаційної експресії;
- охарактеризувати інтонацію як лінгвістичне явище та визначити її роль в іспанській мові;
- виявити основні засоби вираження інтонаційної експресії в художньому аудіовізуальному тексті;
- описати засоби відтворення інтонаційної експресії в субтитрах;
- провести аналіз відтворення вигуків, наказових конструкцій, риторичних питань та еліптичних конструкцій в українських субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів».

Об'єкт дослідження: українське субтитрування іспаномовного серіалу «Бункер мільярдерів».

Предмет дослідження: стратегії та засоби відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах.

Методи дослідження:

Метод опису — для характеристики основних понять аудіовізуального перекладу та систематизації засобів інтонаційної експресії; метод порівняльного аналізу — для зіставлення оригінального та перекладеного текстів субтитрів з метою виявлення перекладацьких трансформацій; метод контекстуального аналізу — для вивчення прагматичних змін, що відбуваються внаслідок переходу від усної форми до письмової; метод семантико-функціонального аналізу — для визначення комунікативної функції кожного засобу інтонаційної експресії в конкретному контексті; метод трансформаційного аналізу — для класифікації перекладацьких стратегій і прийомів, застосованих для компенсації просодичного навантаження оригіналу.

Теоретична значимість дослідження полягає у розширенні знань про особливості відтворення інтонаційної експресії в іспано-українському аудіовізуальному перекладі. Дослідження сприяє подальшому опрацюванню стратегій субтитрування з огляду на їхній компенсаторний потенціал у передачі просодичних характеристик іспанського мовлення.

Практична значимість дослідження полягає в можливості застосування його результатів у підготовці перекладачів аудіовізуального контенту, зокрема при створенні субтитрів для іспаномовних серіалів українською мовою. Запропоновані приклади та класифікація перекладацьких стратегій можуть бути використані як навчальний матеріал у курсах аудіовізуального перекладу.

Новизна дослідження: вперше здійснено комплексний аналіз відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах на матеріалі серіалу «Бункер мільярдерів». У роботі запропоновано систематизацію перекладацьких стратегій відповідно до типу інтонаційної конструкції та виявлено компенсаторний потенціал української розмовної мови у передачі просодичних характеристик іспанського мовлення.

Для корпусу дослідження слугували українські субтитри серіалу «Бункер мільярдерів» (El refugio atómico, Vancouver Media, Іспанія), зіставлені з оригінальною іспанською аудіодоріжкою. Загальний обсяг проаналізованого матеріалу становить близько 110 фрагментів із різними засобами вираження інтонаційної експресії.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА СУБТИТРУВАННЯ

1.1. Аудіовізуальний переклад як вид перекладацької діяльності

Аудіовізуальний переклад є одним із найбільш динамічних і затребуваних напрямів сучасного перекладознавства. Швидке поширення інформаційних технологій та глобалізаційні процеси призвели до суттєвого збільшення виробництва й розповсюдження аудіовізуальної продукції в усьому світі [Саєнко, Созикіна, Новікова, 2022, с. 178]. Іноземні серіали, фільми, документальні програми щоденно охоплюють мільйони глядачів, формуючи стійкий попит на якісний переклад відеоматеріалів. В Україні ця тенденція є особливо відчутною, так як іноземна кінопродукція займає вагомую частку ринку і потребує адаптації для зручності сприйняття україномовною аудиторією.

Серед численних дефініцій аудіовізуального перекладу особливо показовим є визначення Н. Матківської: Аудіовізуальний переклад (АВП) — це переклад вербального складника відео, головною особливістю якого є синхронізація вербальної та невербальної частин [Н. Матківська, 2014, с.38]. Таке трактування наголошує на принциповій відмінності аудіовізуального перекладу від традиційного. Тут перекладач стикається не тільки зі словом, а з цілісним мультимодальним текстом, де вербальне нерозривно пов'язане з образом і звуком.

З когнітивної точки зору аудіовізуальний переклад охоплює діяльність з інтерпретації мультимедійного тексту мовою оригіналу і створення нового еквівалентного йому перекладу, беручи до уваги такі складові твору, як музика, відеоряд та невербальні знаки [Перванчук, 2021, с. 121]. Ця специфіка суттєво відрізняє аудіовізуальний переклад від письмового та усного: перекладач повинен враховувати не лише лінгвістичну, а й семіотичну структуру тексту, де слово невіддільне від зображення та звуку.

Ці особливості зумовлюють неможливість відносити АВП ні до усного, ні до письмового перекладу: він займає особливе місце в системі перекладацьких

практик. Аналогічну позицію відстоюють литовські дослідники Р. Баранаускене і Р. Блажавічене, які, порівнюючи різноманітні визначення цього поняття роблять висновок, що термін «аудіовізуальний переклад» як процес міжмовного переносу найкраще розкриває суть явища, що здійснюється з метою зробити аудіовізуальний текст зрозумілим цільовій аудиторії [Р. Баранаускене і Р. Блажавічене, 2008, с. 17]. Поряд із ним у науковому обігу функціонують альтернативні визначення — «екранний переклад», «мультимедійний переклад», «мультимодальний переклад», — але кожне з них охоплює лише частину цього явища.

Виникнення аудіовізуального перекладу пов'язане з появою кінематографа. У перші десятиліття його існування фільми виходили на екрани без синхронно записаного звуку — так зване «німе кіно» [Перванчук, 2021, с. 122]. Поява звукового кіно наприкінці 1920-х років зробила переклад обов'язковою умовою міжнародного кінопрокату: дистриб'юторські компанії, перш за все американські, були змушені шукати ефективні способи подолання мовних бар'єрів задля виходу на нові ринку збуту.

Мультимедійна природа аудіовізуальних творів дозволяє об'єднувати звукові та візуальні елементи, що разом із вербальними і невербальними аспектами комунікації складає чотири ключові компоненти аудіовізуального тексту. Ці складники формують основу його семіотичної структури: 1) акустично-вербальний (діалоги, монологи, музичні твори, закадровий голос); 2) акустично-невербальний (музика, звукові ефекти, фонові шуми); 3) візуально-невербальний (зображення, жести); 4) наочно-вербальний (текстові фрагменти, банери, елементи на екрані, заголовки у газетах) [Саєнко, Созикіна, Новікова, 2022, с. 179]. Ця чотирирівнева структура принципово відрізняє аудіовізуальний текст від суто друкованого і є основним джерелом перекладацьких труднощів.

До основних модальностей екранного перекладу художніх аудіовізуальних творів традиційно відносять дублювання та субтитрування.

Дублювання є способом перекладу, що передбачає суттєву трансформацію вихідного матеріалу. Мета полягає в тому, щоб створити враження, ніби персонажі говорять цільовою мовою. Це досягається шляхом повної заміни оригінальної звукової доріжки на перекладену, яка максимально узгоджується з таймінгом, ритмом реплік та артикуляційними рухами губ акторів. [Chiaro, 2013, с. 3]. Дублювання охоплює як традиційні форми — дубляж, голос за кадром, аудіоопис, вільні коментарі, — так і нові, які з'явилися зі стрімким розвитком цифрових технологій.

1.2. Субтитрування як форма аудіовізуального перекладу

Субтитрування займає особливе місце серед різновидів аудіовізуального перекладу. На відміну від дублювання, воно мінімально впливає на форму оригінального твору, зберігаючи його звукову автентичність і культурну специфіку. За визначенням Генріка Готтліба, субтитрування полягає у передачі вербального змісту засобами іншої мови у вигляді стислого письмового тексту (одного або двох рядків), який синхронно з'являється на екрані разом із відповідною реплікою оригіналу. [Gottlieb, 1992, с. 161].

Субтитрування як форма перекладу охоплює кілька видів: міжмовне субтитрування (переклад з однієї мови на іншу), внутрішньомовне субтитрування (для глухих і слабочуючих), а також інтертитри й текстові блоки [Перванчук, 2021, с. 123]. Незважаючи на розмаїття видів, усі вони мають спільну рису — необхідність компресії оригінального звукового тексту для відображення у вигляді письмових рядків на екрані. Субтитри суттєво скорочують фактичний діалог, оскільки глядачам потрібен час для їх читання без ризику пропустити дію на екрані [Chiaro, 2013, с. 4].

Головною рисою субтитрування вважається зміна мовного коду: усна мова замінюється на письмову, що ускладнює роботу перекладача щодо того, як зберегти зміст та адаптувати його до технічних обмежень, коли розміщуємо на екрані. Оскільки мова сприймається на слух значно швидше, ніж читання, то за емпіричним правилом у субтитрах можна передати лише 30% мовлення

персонажів [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 292]. Це суттєва відмінність субтитрування від дублювання, де головною метою є збереження ілюзії природного мовлення акторів цільовою мовою.

Під час створення інтерлінгвальних субтитрів важливу роль відіграють також технічні етапи — spotting (визначення часових меж субтитрів) та splitting (розбиття довгих реплік на кілька частин). Spotting передбачає точний час появи та зникнення кожного субтитру з урахуванням аудіо та візуальних елементів фільму, таких як монтажні склеювання, темп мовлення, наявність пауз у репліках. Існують різні методи сегментації субтитрів: граматична, що ґрунтується на поділі тексту відповідно до його смислово-синтаксичної структури; риторична, яка враховує темп, інтонацію та паузи усного мовлення; а також візуальна, за якої момент появи та зникнення субтитру узгоджується з монтажними переходами та динамікою руху камери [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 293–294].

Також важливою рисою субтитрів є те, що вони існують паралельно з оригінальним звуком, а не замінюють його. Глядач одночасно чує мову оригіналу і читає переклад. Саме це двомовне сприйняття робить субтитрування способом АВП з мінімальною кількістю втручань і ефективним засобом міжкультурної комунікації. Водночас це ж накладає на перекладача особливу відповідальність: будь-яка неточність між почутим і прочитаним глядач помітить одразу. [Підмогильна, Трофімова, 2019, с. 111].

Рівень форенізації аудіовізуального твору може зростати також завдяки специфіці субтитрування, яке передбачає трансформацію усного мовлення оригіналу в письмовий текст, розміщений у нижній частині екрана одним або двома рядками. [Радецька, Калішак, 2016, с. 81). Як зазначає Майкл Кронін, використання субтитрів частково змінює характер сприйняття фільму, наближаючи його до літературної форми. Це, своєю чергою, потребує від глядача більшої концентрації уваги порівняно з переглядом дубльованої версії. [Кронін, 2009, с. 79].

Незважаючи на широке поширення субтитрування як одного з найбільш доступних способів адаптації іншомовного відеоконтенту, українська галузь аудіовізуального перекладу досі стикається з проблемами нестачі кваліфікованих кадрів, відсутності стандартизованих вимог до якості та обмеженого часу на перекладацьку роботу. Ці виклики підкреслюють необхідність подальшого теоретичного осмислення субтитрування, а серіал «Бункер мільярдерів» (El refugio atómico) є в цьому контексті показовим матеріалом. Він підкреслює актуальність подальшого наукового осмислення субтитрування як перекладацької практики.

1.3. Технічні та мовні обмеження субтитрування

Процес субтитрування підпорядковується цілій низці технічних і мовних обмежень, що суттєво впливають на характер кінцевого результату перекладу. Такі обмеження зумовлені передусім фізіологічними особливостями сприйняття тексту глядачем, технічними стандартами відображення субтитрів на екрані, а також структурними відмінностями між мовами оригіналу та перекладу.

Технічні обмеження насамперед стосуються кількісних параметрів субтитрів. Стандарти відображення передбачають не більше двох рядків одночасно — більший обсяг тексту глядач просто не встигає охопити поглядом за час показу кадру. Довжина рядка обмежена приблизно 40-42 символами з урахуванням пробілів і розділових знаків, а перший рядок традиційно несе основний смисл фрази, оскільки саме він фіксується зором перш за все [Слісєєва, 2018, с. 159].

Часові параметри показу субтитрів також суворо регламентовані: однорядковий субтитр до 16 знаків тримається на екрані близько 1,5 секунди, дворядковий — від 3 до 7 секунд залежно від обсягу. Між двома послідовними субтитрами витримується мінімальна пауза приблизно у третину секунди, щоб забезпечити «відпочинок ока» та уникнути злиття реплік у сприйнятті. У середньому глядачеві потрібно близько 6 секунд, щоб прочитати повний

дворядковий субтитр обсягом 60-70 знаків [Підмогильна, Трофімова, 2019, с. 110].

Особливу складність становить прив'язка зміни субтитрів до зміни планів у кадрі, що технологічно скорочує час і простір у перекладі [Єлісєєва, 2018, с. 159]. Сучасний кінематограф характеризується прискореним темпом монтажу, тому перекладачеві доводиться брати до уваги зміну планів, побудову монтажу та прискорення темпу подання інформації глядачам. Цей чинник особливо відчувається у серіалі «Бункер мільярдерів». Динамічні сцени з частою зміною ракурсу чергуються з психологічно насиченими діалогами. Кожен перехід між планами фактично скорочує доступний час для субтитру, змушуючи перекладача максимально стискати текст без втрати змісту.

Щодо візуального оформлення, колір субтитрів має бути білий або тьмяно-жовтий із тонкою чорною окантовкою, оскільки щодо кольорової картини білий колір сприймається найкраще. Шрифт має бути простим, нежирним, щоб букви не зливалися. Найпоширенішим у світовій практиці залишається шрифт Arial; читабельність додатково підвищується за допомогою тіней або напівпрозорих підкладок під текстом. [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 294].

До мовних обмежень субтитрування належить потреба максимально стисло передавати зміст висловлювання, водночас зберігаючи його інформаційне наповнення та емоційно-прагматичний потенціал. Однією з найпоширеніших перекладацьких трансформацій у цьому виді аудіовізуального перекладу є опущення. Такий прийом дає змогу скоротити обсяг субтитру без істотного впливу на основний зміст і комунікативний ефект висловлювання. Наприклад, такі іспанські вирази, як «bueno», «sabes», «ves», можуть бути опущені без втрати смислового навантаження речення, тоді як збереження слів «lo siento», «gracias», «no», «vale» залежить від конкретної комунікативної ситуації.

Однією з проблем субтитрування постає відтворення стилістичних особливостей мовлення персонажів. Навіть за умови коректної передачі змісту реплік їхній реєстр і тональність можуть зазнавати спрощення. Зокрема, під час субтитрування формальних звертань перекладачі іноді змушені використовувати більш неформальні відповідники з метою дотримання обмежень щодо обсягу тексту. Така трансформація здатна впливати на сприйняття соціального статусу персонажа глядачем, що становить приховану, але суттєву втрату [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 294].

Окремою й, мабуть, найважчою проблемою субтитрування є неможливість безпосереднього відтворення просодичних характеристик усного мовлення — інтонації, темпу, пауз та наголосів — засобами письмового тексту. Перехід від усної форми до субтитрів зумовлює втрату цих елементів, які в оригіналі виконують важливу комунікативну функцію, тому їх компенсація здійснюється за допомогою лексико-граматичних і пунктуаційних засобів цільової мови.

Під час перекладу культурно маркованих одиниць перекладачі часто стикаються з явищем безеквівалентності, коли певні слова або словосполучення позначають реалії, поняття чи явища, для яких у мові перекладу відсутній прямий відповідник. Складність полягає не лише у браку лексичного еквівалента, а й у необхідності передати як денотативне значення, так і культурні конотації, стилістичне забарвлення та національно-специфічний контекст [Вербова, 2025, с. 358].

Суттєвим мовним обмеженням є також відмінності між іспанською та українською мовними системами. Іспанська мова характеризується відносно вільним порядком слів, можливістю опускати підмет-займенник та вживанням розгалужених підрядних конструкцій. У той час як українська потребує чіткішої синтаксичної організації. Ці відмінності змушують перекладача суттєво перебудовувати речення, що додатково обмежує доступний обсяг тексту субтитру.

Таким чином, технічні та мовні обмеження субтитрування формують комплекс взаємопов'язаних перекладацьких рішень, які безпосередньо впливають на якість відтворення оригінального твору.

1.4. Інтенація як лінгвістичне явище та її роль в іспанській мові

Інтенація є одним із ключових засобів комунікації, що протягом багатьох десятиліть привертає увагу дослідників у різних галузях лінгвістики, фонетики та перекладознавства. На сучасному етапі розвитку науки з'явилася значна кількість праць, присвячених вивченню інтонаційної організації дискурсу. Центральними функціями інтонації лінгвісти традиційно вважають комунікативну, пов'язану зі змістом і синтаксичною побудовою мовного континууму, та емоційно-експресивну, що співвідноситься з вираженням суб'єктивного ставлення мовця до об'єкта реального світу.

У найбільш загальному розумінні інтонація — це складне лінгвістичне явище, що складається з кількох компонентів: мелодики, темпу, паузи, наголосу, ритму, інтенсивності та тембру. На акустичному рівні ці елементи відповідають тональним, динамічним та часовим параметрам. Звукові одиниці мови та інтонаційні засоби, реалізуючи комунікативну функцію, описуються спільними фізичними параметрами, зокрема частотою основного тону, тривалістю, інтенсивністю та спектральними характеристиками [Голубенко, 2022, с. 183]. Левіс визначає інтонацію як комплексне акустичне явище, що охоплює висоту тону, тривалість та інтенсивність звучання і слугує основним засобом вираження дискурсивного значення в усному мовленні [Левіс, 2013, с. 1].

Ключове теоретичне значення для розуміння природи інтонації має концепція П. Тенча, згідно з якою інтонація одночасно оперує трьома підсистемами: по-перше, мовець структурує висловлення, ділячи його на логічні частини; по-друге, обирає найбільш виділене слово — ядро; і, по-третє, вибирає конкретний тональний контур [Тенч, 1996, с. 2]. Мовець також здатний надавати висловленню додаткового імплікаційного значення лише завдяки

зміні висоти голосу. Це підтверджує, що інтонація має широкий семантичний потенціал і суттєво впливає на сприйняття змісту повідомлення.

В усному мовленні інтонація виконує низку важливих взаємопов'язаних функцій. Насамперед вона забезпечує членування мовленнєвого потоку на окремі смислові та синтаксичні одиниці, тобто виконує делімітативну функцію. Саме завдяки інтонаційному оформленню реалізується семантико-синтаксична та структурно-смислова організація висловлювання. У письмовому мовленні відповідні смислові відтінки частково передаються за допомогою розділових знаків, які фіксують інтонаційне членування, характерне для усного мовлення. Крім того, інтонація сприяє розмежуванню висловлювань у процесі комунікації та бере участь у поділі тексту на окремі семантико-структурні компоненти. Важливу роль у цьому відіграє також фразовий наголос, який допомагає диференціювати комунікативні типи висловлювань і відокремлювати їх одне від одного, виконуючи функцію межового сигналу [Голубенко, 2022, с. 183–184].

Особливого значення інтонація набуває в діалогах, де вона функціонує як надкомунікативний засіб. Р. Баньйос-Піньєро та Ф. Шауме підкреслюють, що в контексті аудіовізуального перекладу інтонація стає суперкомунікативним пристроєм, статус якого у перекладі залишається до кінця не з'ясованим [Баньйос-Піньєро, Шауме, 2009, с. 1]. Інтонаційні патерни мов суттєво різняться між собою: іспанська мова передає більше інформації через інтонацію порівняно з багатьма іншими мовами, а зміна напрямку тону безпосередньо змінює прагматичні функції комунікації. Зокрема, встановлено, що зміна ядерного тону у перекладі здатна впливати на ілокутивну силу висловлення: ввічливе прохання може трансформуватися в наказ, а риторичне запитання — в звичайне питання.

Особливого значення для цього дослідження набувають специфічні інтонаційні типи, що безпосередньо пов'язані з відтворенням авторської позиції та прагматичного змісту висловлення, які відображають індивідуально-стильові

особливості мовця та є важливими засобами реалізації його емоційних станів і комунікативних намірів у процесі усної взаємодії [Черниш, 2025, с. 142]. Серед них ключову роль відіграють іронічна, саркастична, нейтральна, пафосна інтонації та інші.

Іронічна інтонація одна з найскладніших для декодування просодичних явищ, оскільки її зміст принципово суперечить формальному значенню висловлення. Л. М. Черчата наголошує, що адекватне розуміння іронічних висловлювань неможливе без одночасного врахування контексту та інтонації. Серед просодичних маркерів іронії дослідниця виокремлює інтонацію провокативного типу, незначну лабіалізацію (фонетичне явище, за якого під час артикуляції відбувається округлення та висування губ), варіативність тембру або діапазону голосу, а також підвищення частоти основного тону [Черчата, 2021, с. 48].

Особливо складним завданням стає передача іронічної та саркастичної інтонації в письмовому субтитрі. Дослідники в іспанській прозі зазначають, що для їхнього творення часто використовується пафосний тон, який суперечить референту, або ж вживання різних тропів, що виступають іронічними маркерами [Циркунова, 2014, с. 486]. При субтитруванні перекладач позбавлений можливості спертися на акустичні параметри іронічної інтонації й змушений компенсувати цей дефіцит лексико-граматичними засобами — вибором стилістично маркованої лексики, пунктуацією, риторичними питаннями або ж тегами.

Саркастична інтонація є загостреним різновидом іронії, в якому критична оцінка набуває відвертого зневажливого забарвлення. Ступінь іронічної насмішки в художньому дискурсі може коливатися від легкої й доброзичливої до уїдливої та саркастичної — прямо пропорційно емоційній насиченості критики [Черчата, 2021, с. 47].

Нейтральна інтонація заслуговує окремої уваги: у повсякденній іспаномовній комунікації вона сприймається як вираз байдужості,

роздратування або небажання продовжувати розмову. Якщо рівна інтонаційна модель допускає невеликі коливання тону й виражає нерішучість або нейтральне ставлення, то нейтральна позбавлена будь-яких інтонаційних зрушень і тим самим сигналізує про комунікативну закритість мовця. У субтитрах вона часто потребує особливо ретельного відтворення лексико-граматичними засобами, оскільки письмовий текст не несе акустичної інформації.

Пафосна інтонація зазвичай характеризується розширеним тональним діапазоном, уповільненим темпом мовлення та виразною артикуляцією, що надає висловлюванню піднесеного, урочистого або надмірно серйозного звучання. У художньому дискурсі така інтонаційна модель нерідко слугує основою для створення іронічного ефекту, який виникає внаслідок контрасту між високим стилістичним регістром і невідповідним змістовим наповненням [Циркунова, 2014, с. 487].

Інтонація посідає ключове місце в системі просодичних засобів іспанської мови, виконуючи одночасно граматичну, комунікативну та афективну функції. Дослідники у сфері іспанської фонетики традиційно розглядають інтонацію як сукупність мелодичних контурів, що разом із наголосом, темпом і ритмом утворюють просодичну структуру висловлення [Beckman, Díaz-Campos, McGory, Morgan, 2002, с. 1]. У іспанській мові відсутня лексична тональність, а отже, зміна висоти тону (F0) не впливає на лексичне значення слова, натомість повністю скерована на передачу граматичного та прагматичного змісту.

Іспанська інтонація характеризується значною варіативністю залежно від комунікативного типу висловлення. Декларативні речення в іспанській мові мають типовий низхідний контур наприкінці фрази, тоді як загальні питальні речення (без питального слова) маркуються висхідним або висхідно-низхідним кінцевим тоном [Beckman, 2002, с. 5]. Саме цю різницю важливо враховувати при субтитруванні: якщо в оригіналі мелодія питання передається акустично, у

субтитрах вона має бути відображена пунктуаційно або лексично. Важливою просодичною ознакою іспанської мови є роль тонального акценту в маркуванні фокусу висловлення. Фокусований елемент речення, як правило, отримує підвищений тональний акцент, тоді як решта фрази вимовляється з пониженим тоном або компресованим діапазоном [Beskman, 2002, с. 7]. Окличні конструкції при цьому часто демонструють розширений тональний діапазон та прискорений темп, що посилює їхню емоційну насиченість.

Таким чином, інтонація як лінгвістичне явище є складним, багатофункціональним і семантично насиченим компонентом усного мовлення, що відіграє ключову роль у формуванні комунікативного смислу висловлення, вираженні емоцій і ставлення мовця. Іспанська інтонація є складною, функціонально багат шаровою системою, в якій мелодичний контур, тональний акцент і крайові тони спільно формують граматичний, інформаційний та афективний зміст висловлення. [Sun, Lorette, Herrero, 2025, с. 79]. Перехід від усного аудіовізуального тексту до письмового субтитру неминуче призводить до часткової або повної втрати інтонаційних типів — передусім іронічної, саркастичної, нейтральної та пафосної інтонацій, — що ставить перед перекладачем завдання компенсувати цю втрату доступними писемними засобами. Саме ця проблема — методи відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах «Бункер мільярдерів» — становить предмет подальшого дослідження.

Саме тому іспанська інтонація - це складна, функціонально багат шарова система, в якій мелодичний контур, тональний акцент і крайові тони спільно формують граматичний, інформаційний і афективний зміст висловлення. Розуміння цієї системи є обов'язковою передумовою для якісного субтитрування іспаномовних аудіовізуальних творів, оскільки саме в інтонаційних контурах закодована значна частина прагматичного потенціалу, яка при переході до письмового формату субтитрів ризикує бути втраченою.

1.5. Засоби інтонаційної експресії в художньому творі

Аудіовізуальний художній твір — зокрема серіал — є особливим комунікативним середовищем, де інтонаційна експресія персонажів реалізується через складну взаємодію просодичних, лексичних та синтаксичних засобів. Серед останніх особливе місце посідають конструкції, що відхиляються від структурної норми: еліптичні речення, вигуки, риторичні питання, наказовий спосіб та ін. Саме вони є маркерами спонтанного, емоційно насиченого мовлення і становлять значний інтерес для дослідження передачі інтонаційної експресії в субтитрах.

Еліпсис є одним із найпоширеніших засобів синтаксичної компресії в розмовному мовленні. У широкому розумінні еліпсис визначається як випущення в мовленні або тексті мовної одиниці, яку мовець має на увазі, — тобто структурна «неповність» синтаксичної конструкції. З функціонального погляду еліпсис є явищем синтаксичної деривації, заснованим на процесі скорочення матеріальних компонентів речення на принципах ергономіки мовлення і пов'язаним із прагненням мовної особистості до гармонізації своїх мовленнєвих повідомлень [Лайчук, 2014, с. 3].

Еліпсис є характерною рисою іспанського розмовного мовлення. На думку Л. А. Ернандо Куадрадо, його широке використання зумовлене прагненням мовців до мовної економії, що сприяє швидкій, безпосередній та водночас експресивній комунікації [Куадрадо, 2005, с. 180]. Подібна тенденція спостерігається й в українській мові. За спостереженнями О. І. Хірочинської, еліптичні конструкції активно використовуються в ораторському, художньому та публіцистичному дискурсах як стилістичний засіб, що надає висловлюванню більшої динамічності та підсилює його експресивність [Хірочинська, 2012, с. 22].

Вигук є одним із найбільш прямих засобів вираження емоційної інтонації. В іспанській мові вигук (*exclamación* / *interjección*) — це риторична фігура діалогічного або патетичного типу, яка намагається передати сильні емоції одержувачу повідомлення.

В іспанській мові вигуки поділяються на дві основні категорії: ті, що виражають емоції (емотивні), та ті, що виражають волевиявлення (апелятивні) [Куліненко, 2023, с. 8–9]. Серед емотивних виділяють вигуки радості, здивування, суму, роздратування та подиву; серед апелятивних — звернення уваги та спонування до дії.

В українській мові вигуки також є повноцінними носіями семантичної інформації: «кожен вигук є носієм певного значення», а семантика конкретного вигука формується залежно від ситуації мовлення та контексту [Мельник, 2011, с. 39]. Це свідчить про те, що просодичне оформлення вигука є принципово важливим для розуміння його значення, і що перехід від усної форми до письмової (субтитр) неминуче призводить до семантичних втрат.

Субтитрування, однак, позбавляє глядача можливості сприймати ці просодичні характеристики безпосередньо — замість них він отримує лише графічні заміники: знаки оклику, капслок або повтори розділових знаків. Отже, вигук у субтитрі функціонує як семантичний, а не просодичний знак.

Риторичне питання посідає особливе місце серед синтаксичних засобів інтонаційної експресії. На відміну від власне питальних речень, що виконують передусім інформативну функцію, риторичне питання не спрямоване на отримання відповіді. Його комунікативна мета полягає у спонуканні, констатації або вираженні емоційно-оцінного ставлення мовця, при цьому очікується не вербальна відповідь, а певна реакція чи дія з боку адресата [Мясоєдова, 2015, с. 118]. У широкому прагматичному розумінні, яке сформулювала М. Ескандель Відаль, риторична інтерogaція вживається «не для того, щоб виразити сумнів і спровокувати відповідь, а щоб, навпаки, показати найбільшу переконаність», — саме в цьому полягає її принципова відмінність від звичайного питання [Ескандель Відаль, 1984, с. 11]. Риторичні питання виступають специфічним засобом комунікативного впливу, який активізує інтерпретаційну діяльність адресата та забезпечує взаємодію між текстом і його реципієнтом. Крім того, вони належать до важливих механізмів створення

експресивності та посилення виразності висловлювання [Альбаладехо, 2020, с. 49].

Важливою різновидністю риторичних питань у серіалі є так звані "хвостові питання" — короткі питальні доповнення, що приєднуються до стверджувального речення і надають йому підтверджувального або іронічного забарвлення.

Наказовий спосіб (імперативні конструкції) належить до найбільш прямих граматичних засобів вираження волі мовця і водночас характеризується високим інтонаційним навантаженням. У межах української граматичної традиції його визначають як дієслівну категорію, що передає волевиявлення мовця у формі наказу, вимоги або спонукання, спрямованого безпосередньо до адресата. У своїй базовій формі, представленій другою особою однини та множини, імператив виступає найбільш прямим і категоричним способом звернення до співрозмовника [Умрихіна, с. 54].

З погляду субтитрування, наказові конструкції є особливо показовим матеріалом: їхній прагматичний ефект значною мірою залежить від просодичного оформлення, яке в письмовому субтитрі зберегти неможливо. Перекладач змушений компенсувати цю втрату лексичними та пунктуаційними засобами — знаком оклику, посиленням лексичного значення або зміною синтаксичної структури.

Найпростіші і найбільш категоричні наказові конструкції серіалу — це однослівні або двослівні команди в ситуаціях гострого стресу: «*Вилазь із машини!* / *¡Salid del coche!*», «*Ріж кабель, хутко!* / *¡Corta el cable, rápido!*», «*Центр, відчиніть двері! Хутко!* / *¡Centro de control, abran la puerta! ¡Rápido!*». Дадукевич і Цивата підкреслюють, що в сценічному мовленні висока інтенсивність, прискорення темпу і знижена тривалість складів є основними маркерами категоричного наказу [Дадукевич, Цивата, 2022, с. 164], — саме ці характеристики виявляються в таких репліках серіалу в оригінальному звучанні, але залишаються недоступними для читача субтитру.

1.6. Засоби відтворення інтонаційної експресії в субтитрах

Відтворення інтонаційної експресії в субтитрах є одним із найскладніших завдань аудіовізуального перекладу, оскільки передбачає трансформацію просодичних і звукових характеристик усного мовлення у письмовий текст, обмежений часовими та просторовими стандартами. Перекладач не може безпосередньо відтворити тон, темп, гучність чи мелодичний контур оригінальної репліки, а тому змушений вдаватися до непрямих — лексичних, синтаксичних і пунктуаційних — компенсаторних стратегій.

Варто зазначити, що сам перехід від усної форми до письмової вже несе в собі певні втрати: за спостереженнями дослідників аудіовізуального перекладу, у субтитрах можна передати лише близько третини того, що звучить в оригінальному діалозі, оскільки темп читання суттєво поступається темпу усного мовлення [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 292]. Це означає, що перекладач змушений відбирати найважливіші елементи репліки — і рішення про те, що залишити, а що скоротити, безпосередньо впливає на збереження чи втрату інтонаційної експресії оригіналу.

У теорії перекладу розрізняють декілька підходів до компенсації втрачених елементів змісту та експресії. Одним із них є засіб **семантико-прагматичної компенсації**, до якої вдаються у випадках, коли оригінальне висловлювання має виразне експресивне забарвлення, зумовлене ненормативною або специфічною лексикою. За таких умов перекладач відмовляється від буквального відтворення мовних засобів і використовує лексично нейтральніші конструкції, компенсуючи втрату експресії за допомогою синтаксичних та пунктуаційних ресурсів цільової мови. Це дає змогу зберегти прагматичний вплив висловлювання та його комунікативний ефект [Невірець, 2025, с. 30]. У такому разі емоція компенсується не на рівні слова, а на рівні синтаксису та інтонаційного малюнку, що передається через порядок слів, знаки оклику або оцінну лексику.

Другим поширеним засобом відтворення є **стратегія пом'якшеної експресії** (нейтралізації), яку застосовують у тих випадках, коли буквальне відтворення емоційно забарвленого висловлювання може сприйматися цільовою аудиторією як надто різке, агресивне або таке, що не відповідає стилістичним нормам субтитрованого тексту. У таких ситуаціях перекладач надає перевагу більш стриманим і нормативним мовним засобам, зміщуючи фокус із персоналізованої агресії на загальний емоційний стан мовця [Невірець, 2025, с. 30]. Крім того, використання цієї стратегії часто зумовлене технічними вимогами субтитрування, адже необхідність скорочення тексту нерідко призводить до зменшення рівня експресивності через видалення додаткових емоційно забарвлених елементів, таких як повтори, підсилювальні вигуки чи емоційні частки.

До нейтралізації за своїм функціональним призначенням наближається **стратегія скорочення (редукції)**, яку багато дослідників виокремлюють як самостійний інструмент субтитрування. У межах цього підходу розрізняють конденсацію, що передбачає усунення надлишкових мовних елементів без втрати змісту; децимацію, яка застосовується за надто високого темпу мовлення і супроводжується істотним скороченням тексту; а також видалення, тобто опущення вигуків, пауз і повторів, що не мають самостійного смислового навантаження [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 292]. У процесі передачі інтонаційної експресії ці прийоми набувають особливого значення, оскільки саме вигуки, повторювані елементи та паузи часто виступають основними носіями просодичної інформації в іспанському розмовному мовленні.

Ще одним засобом компенсації є **прагматичне переналаштування**, яке полягає у свідомій модифікації або перебудові висловлювання засобами цільової мови задля відтворення прагматичного ефекту, який в оригіналі забезпечувався інтонаційними засобами. Для досягнення цієї мети перекладач може використовувати інверсію, пунктуаційно оформлені синтаксичні паузи, а також характерні для мови перекладу звертання, частки й інші експресивні

засоби, що сприяють посиленню емоційного впливу та підтриманню комунікативного контакту [Невірець, 2025, с. 30].

До засобів відтворення інтонаційної експресії доцільно також віднести **стилістичну адаптацію**, яка полягає у свідомому коригуванні реєстру або рівня формальності висловлювання з метою збереження його емоційного забарвлення в мові перекладу. Дослідники наголошують, що навіть за умови точного відтворення змісту репліки її стилістичні характеристики можуть зазнавати спрощення або втрачатися, що впливає на формування образу персонажа та його сприйняття аудиторією [Чайковська, Хугаєва, 2025, с. 294]. У серіалі «Бункер мільярдерів» така проблема особливо помітна в репліках, насичених розмовною лексикою зниженого стилю або культурно специфічними формами звертання, характерними для іспанського мовного середовища.

Фразеологізми є стійкими мовними одиницями, які формуються як цілісний, часто образний або метафоричний смисл. На відміну від вільних словосполучень, фразеологізм функціонує як єдиний знак, закріплений у мовній свідомості носіїв і позбавлений регулярної словотвірної мотивації. Саме тому їх відтворення в перекладі вимагає не пошуку буквального відповідника, а пошуку функціонально еквівалентної одиниці мови перекладу, здатної передати той самий образ, конотацію або прагматичний ефект.

Особливістю фразеологізмів є їхня здатність виражати те, що важко сформулювати нейтральними засобами: оцінку, емоційне ставлення, іронію, сарказм або навіть культурно специфічний гумор. Вони нерідко несуть у собі національно-культурний компонент, що робить їх особливо вразливими при перекладі аудіовізуального контенту — зокрема субтитрів, де обмеження простору й часу унеможливають розгорнуті пояснення. У таких випадках перекладач змушений обирати між збереженням образності оригіналу й забезпеченням природності й зрозумілості для цільової аудиторії.

Окремої уваги потребує передача коротких, семантично неповних висловлювань, або так званих «**обірваних реплік**». В оригінальному

аудіовізуальному тексті їхня виразність значною мірою забезпечується просодичними засобами — паузами, змінами темпу мовлення чи незавершеним інтонаційним контуром. У субтитрах відтворення такого ефекту здебільшого здійснюється за допомогою графічних маркерів, насамперед трикрапки або тире, які сигналізують про незавершеність висловлювання. Водночас слід ураховувати, що поширені стратегії субтитрування, зокрема пропущення, скорочення та перефразування, не завжди визначаються суто лінгвістичними чинниками. У багатьох випадках вибір перекладацького рішення зумовлюється технічними параметрами субтитрування, такими як обмеження обсягу тексту та тривалість його перебування на екрані [Бахов, 2019, с. 124–125].

Важливо підкреслити, що всі описані стратегії — семантико-прагматична компенсація, нейтралізація, прагматичне переналаштування, стилістична адаптація та різні форми скорочення — функціонують у тісному взаємозв'язку з технічними параметрами субтитрування. Часові та просторові обмеження субтитру нерідко самі по собі диктують, яка стратегія є можливою. З іншого боку, навіть у стислому субтитрі знак оклику, тире або кома можуть суттєво змінити прагматичний ефект фрази. Саме ця взаємодія між стратегічним вибором і технічними умовами і становить специфіку відтворення інтонаційної експресії в субтитрах.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі здійснено теоретичний аналіз інтонації як складного багатокомпонентного лінгвістичного явища, що поєднує мелодику, темп, паузи, наголос, ритм, інтенсивність та тембр звучання. Спираючись на концепцію П. Тенча, з'ясовано, що інтонаційна система володіє значним семантичним потенціалом і здатна надавати висловленню додаткових імплікаційних значень через структурування тексту, виділення ядра та вибір тонального контуру. В усному мовленні інтонація реалізує делімітативну, семантико-синтаксичну, структурно-сміслову й емоційно-експресивну функції, а в діалогічному дискурсі діє як суперкомунікативний засіб. В іспанській мові, за відсутності лексичної тональності, зміни висоти тону повністю скеровані на передачу граматичного й прагматичного змісту: вони визначають ілюктивну силу фраз, маркують фокус через тональний акцент та диференціюють декларативні й питальні контури. У діалогах персонажів ключове значення мають іронічна, саркастична, нейтральна та пафосна інтонації, кожна з яких наділена специфічними просодичними маркерами для відображення емоційних станів мовця.

Встановлено, що в художньому аудіовізуальному дискурсі інтонаційна експресія маркується синтаксичними конструкціями, які відхиляються від структурної норми. До таких експресивних засобів належать еліптичні речення, що забезпечують динамічність і мовну економію, а також вигуки, які поділяються на емотивні (фіксація емоцій) та апелятивні (волевиявлення і спонукання). Особливе місце посідають риторичні питання та їхній різновид — «хвостові питання», призначені для вираження максимальної переконаності мовця або створення іронічного підтексту. Найбільш категоричним граматичним інструментом вираження волі виступає наказовий спосіб, прагматичний ефект якого в оригіналі безпосередньо залежить від просодичного оформлення.

З'ясовано, що перехід від усної форми мовлення до письмового субтитру через суворі технічні ліміти часу й простору неминуче призводить до втрати акустичних параметрів інтонації. Для компенсації цього дефіциту в перекладознавстві виокремлюють низку взаємопов'язаних стратегій: засіб семантико-прагматичної компенсації (заміна буквализму синтаксичними й пунктуаційними ресурсами цільової мови); стратегію пом'якшеної експресії або нейтралізації; стратегію скорочення або редукції (конденсація, децимація та вилучення надлишкових елементів); прагматичне переналаштування (перебудова фраз за допомогою інверсії, часток чи звертань) та стилістичну адаптацію (коригування регістру, зокрема при перекладі фразеологізмів). Для відтворення семантично неповних або «обірваних реплік» використовується графічне маркування за допомогою трикрапки чи тире, що візуалізує незавершеність оригінального інтонаційного контуру. Усі ці теоретично обґрунтовані стратегії виступають базовим аналітичним інструментом для подальшого практичного дослідження відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів».

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ ІСПАНСЬКОЇ ІНТОНАЦІЙНОЇ ЕКСПРЕСІЇ В УКРАЇНСЬКИХ СУБТИТРАХ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «БУНКЕР МІЛЬЯРДЕРІВ»)

2.1. Серіал «Бункер мільярдерів» як матеріал дослідження аудіовізуального перекладу

Серіал *El refugio atómico* (укр. «Бункер мільярдерів») є сучасним іспаномовним аудіовізуальним продуктом виробництва Vancouver Media (Іспанія), створеним сценаристами Алексом Піною (Álex Pina) та Естер Мартінес Лобато (Esther Martínez Lobato). Серіал поширюється на міжнародних стримінгових платформах і належить до жанру драматичного трилера з елементами психологічного напруження. Сюжет розгортається навколо групи заможних людей, які опиняються в розкішному бункері в умовах глобальної катастрофи. Замкнений простір, вимушене співіснування двох конфліктуючих сімей і постійна невизначеність щодо зовнішнього світу формують середовище, насичене емоційними зіткненнями, психологічним тиском і різкими перепадами настрою персонажів.

З погляду мовленнєвої організації серіал вирізняється інтенсивними діалогами, насиченими емоційно забарвленими репліками. Мовлення персонажів відображає їхній соціальний статус, психологічний стан та комунікативні наміри, варіюючись від стримано-офіційного до різкого й експресивного. Важливим завданням перекладача є збереження цих стилістичних відмінностей у процесі субтитрування. Для діалогів характерні часті перебивання співрозмовників, короткі фрагментарні висловлювання, вигуки, риторичні питання та незавершені репліки. Значна частина смислового й емоційного навантаження передається не лише вербальними засобами, а й через інтонаційне оформлення, темп і ритм мовлення, що робить серіал цінним матеріалом для дослідження способів відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах.

Особливе значення для аналізу має інтонаційний аспект мовлення персонажів. Іспанська мова характеризується виразною мелодикою, широким тональним діапазоном і помітними темпоральними змінами, які посилюють прагматичний вплив висловлювання. Герої серіалу, перебуваючи в умовах постійної напруги, стресу та соціального протистояння, активно використовують інтонаційні ресурси для передачі емоційних станів і ставлення до співрозмовника. Аналіз діалогічного матеріалу дозволяє виокремити кілька типових інтонаційних моделей. Іронічна та саркастична інтонація переважає у конфліктних взаємодіях, де справжній зміст висловлювання часто суперечить його буквальному значенню. Пафосна інтонація характерна для виступів персонажів-лідерів, які прагнуть утвердити власний авторитет. Панічний тип інтонації проявляється в кризових ситуаціях через уривчастість мовлення, повтори та вигуки. Водночас напружена інтонація супроводжує більшість конфліктних сцен і реалізується через прискорений темп мовлення, емоційні конструкції та риторичні питання. Таке різноманіття інтонаційних засобів — від іронічних реплік до емоційних вигуків і риторичних запитань — становить основу для аналізу перекладацьких прийомів відтворення експресії в українських субтитрах. Як от наприклад: *¿Te parece descabellado? / Думаєш, я жартую?*

Субтитрування є основним способом адаптації серіалу для україномовної аудиторії, оскільки дозволяє зберегти оригінальне іспаномовне звучання разом із доступністю для глядача, що не володіє мовою оригіналу. Як зазначають дослідники, переклад аудіовізуального контенту завжди пов'язаний із труднощами не лише лінгвістичного, а й технічного характеру, що безпосередньо впливає на ступінь еквівалентності та адекватності відтворення оригіналу [Федоренко, Валькова, 2020, с. 337]. У випадку «Бункера мільярдерів» ці обмеження діють особливо відчутно через поєднання динамічного монтажу, швидкого іспанського мовлення та емоційно насиченого діалогу.

Для аналізу відтворення інтонаційної експресії в субтитрах серіал «Бункер мільярдерів» було обрано з таких причин:

- **Висока емоційна насиченість діалогів.** Репліки персонажів рясніють вигуками, інтонаційно забарвленими конструкціями та емоційними реакціями, що ставить перед перекладачем завдання збереження афективного ефекту засобами письма.
- **Швидкий темп мовлення і стислі репліки.** Високий темп розвитку подій і значна кількість лаконічних реплік зумовлюють необхідність застосування перекладачем різних прийомів скорочення та адаптації субтитрованого тексту. Такі трансформації неминуче позначаються на передачі просодичних особливостей оригінального мовлення, зокрема його інтонаційної виразності, ритму та темпоральних характеристик.
- **Розмовний стиль і жива іспанська мова.** Серіал активно послуговується елементами сучасного розмовного іспанського мовлення — ідіомами, культурно специфічними зворотами, регіонально маркованою лексикою, — що ускладнює пошук функціональних відповідників в українських субтитрах.
- **Різноманітність інтонаційних типів.** Поєднання іронічної, саркастичної, пафосної, панічної, напруженої та нейтральної інтонації в межах одного серіалу уможливорює комплексний аналіз перекладацьких стратегій, застосованих для відтворення кожного з цих типів.
- **Актуальність матеріалу.** Серіал є свіжим прикладом сучасної іспаномовної кінопродукції, що активно поширюється на міжнародних стрімінгових платформах і потребує якісного аудіовізуального перекладу для різних мовних аудиторій, зокрема україномовної.

Оскільки перекладач субтитрів позбавлений можливості повністю відтворити просодичні й інтонаційні характеристики оригінальної репліки, він змушений послуговуватися письмовими компенсаційними засобами — пунктуацією, вигуками, еліпсисами, риторичними питаннями, наказовим

способом та розмовною лексикою — аби зберегти емоційний і комунікативний ефект висловлення. Дослідження того, наскільки успішно ці засоби справляються із завданням відтворення різних типів інтонаційної експресії, становить практичну мету цього розділу та буде детально розглянуто в наступних підрозділах.

2.2. Відтворення емоційних вигуків в українському субтитруванні

Вигуки є одним із найпоширеніших засобів вираження інтонаційної експресії в діалогах серіалу «Бункер мільярдерів». У субтитруванні вони становлять особливу перекладацьку проблему: позбавлений доступу до просодичних параметрів оригіналу — висоти тону, гучності, тривалості — перекладач змушений передавати емоційне навантаження вигуку виключно графічними засобами. Як було зазначено в теоретичній частині, вигук у субтитрі функціонує як семантичний, а не просодичний знак, тому вибір відповідника набуває вирішального значення для збереження комунікативного ефекту репліки.

Для аналізу було відібрано приклади, у яких відтворення вигуку становило очевидну перекладацьку проблему — через культурну специфіку, багатозначність, пом'якшення або значне скорочення оригінального висловлення.

Приклад 1

Оригінал: ¡Venga!

Переклад: Нумо!

Аналіз:

За типом інтонації цей вигук є апелятивним — він спонукає до спільної дії та передає нетерпіння. Вигук ¡Venga! є одним із найбагатозначніших апелятивних вигуків сучасної розмовної іспанської мови. Саме ця полісемантичність становить основну перекладацьку проблему: без доступу до інтонації та візуального контексту сцени точне значення вигуку важко встановити однозначно. Перекладач обрав «Нумо!» — апелятивний вигук

спонування до спільної дії, доречний у контексті динамічної сцени. Це рішення є прикладом прагматичного переналаштування.

Приклад 2

Оригінал: ¡*Miradlo, coño, miradlo!*

Переклад: Перевірте, чорт забирай!

Аналіз:

Цей вигук реалізує напружену інтонацію з агресивним прагматичним зарядом — персонаж наполягає на негайній дії в стресовій ситуації. Іспанська репліка містить лайливий вигук *coño* — грубе слово, що вживається для підсилення емоційного напалу, — та повтор дієслова *miradlo*, який створює характерний ритмічний та інтонаційний малюнок із наростанням напруги. Перекладач обрав переклад, що демонструє семантико-прагматичну компенсацію одразу на кількох рівнях: лайливий вигук пом'якшено до прийняттого для субтитрів еквівалента «чорт забирай». Попри ці трансформації, загальний прагматичний ефект — агресивне наполягання на дії — чудово збережено.

Приклад 3

Оригінал: *Au, Max.*

Переклад: Ой, Максе.

Аналіз:

За типом інтонації вигук *au* у цій репліці реалізує емотивну інтонацію з відтінком легкої докори або болісної ніжності — залежно від просодичного оформлення, яке глядач чує в оригіналі, але перекладач не може відтворити в субтитрі. Вигук *au* є одним із найуживаніших емотивних вигуків іспанської мови і може виражати широкий спектр емоцій — від болю та розчарування до ніжності, — що й становить основну перекладацьку складність. «Ой, Максе» є цілком природним відповідником в українській розмовній мові, проте дещо зміщує емоційний регістр у бік здивування або незадоволення. Перекладач застосував функціональний еквівалент — найкраще рішення в умовах

субтитрування, де точніша передача потребувала б контекстуального уточнення, неможливого в межах технічних обмежень.

Приклад 4

Оригінал: *¡Ahora echarás la bilis en el búnker de tu madre!*

Переклад: А тепер тебе рватиме в бункері матері!

Аналіз:

Репліка реалізує саркастичну інтонацію з агресивним підтекстом — персонаж кидає їдку репліку від ситуації співрозмовника. Іспанський оригінал містить ідіоматичний вираз *echar la bilis*. Цей фразеологізм має виразне просодичне забарвлення: в оригіналі він вимовляється з підвищеним тоном і виразною кінцевою інтонацією, що підсилює сарказм. Перекладач обрав «тебе рватиме» — семантично еквівалентний, але лексично адаптований варіант, позбавлений образності оригінального фразеологізму. Застосована стратегія — семантико-прагматична компенсація, а саме зберігається прагматичний ефект саркастичного докору.

Оригінал	Переклад	Трансформація
¡Eh! ¡Rebobinad y mirad...!	Агов! Перемотайте і подивіться!(grita)	Точне відтворення подвійного вигуку. ¡Eh! → «Агов!» зберігає функцію привернення уваги, а наказова конструкція передана контекстуальним відповідником.
¡Cielo!	Сонце.	Іспанський cielo («небо», пестливе звертання) передано українським «Сонце» — культурно-еквівалентним пестливим звертанням.

		Форма змінена, проте відчуття інтимності збережено точно.
¡Ayuda, por favor!	На поміч!	Por favor опущено без семантичних втрат — в ситуації крайньої небезпеки маркер ввічливості комунікативно надмірний, і перекладач слушно його усунув.
¡Ya!	Є!	«Є!» є влучним прагматичним відповідником: в українській розмовній мові це усталена реакція на досягнення результату чи підтвердження готовності, що точно відтворює комунікативну функцію оригіналу. Знак оклику підтримує просодичну інтенсивність, яку глядач чує в оригіналі.
¡Mimi! / ¡Max! Niño.	Мімі!/Максе! Синку.	Імена транскрибовано і передані точно. Перекладач відтворив кличні форми з іспанської мови українською, зберігаючи емоційний тон персонажів.

Таким чином, аналіз відтворення емоційних вигуків у субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів» засвідчує, що перекладач успішно впорався з передачею різних інтонаційних типів — емотивної, апелятивної, панічної та напруженої —

засобами української мови. В усіх розглянутих випадках застосовано влучні контекстуальні заміни, що дозволили зберегти комунікативний ефект репліки. Особливо показовим є ресурс української вигуківної системи: частки та вигуки «ой», «агов», «нумо», «є», «ану» здатні охоплювати широкий прагматичний спектр іспанських вигуків — від докору й занепокоєння до апелювання та вираження готовності, — що свідчить про високий компенсаторний потенціал української розмовної мови в умовах субтитрування. У всіх розглянутих випадках знак оклику залишається основним графічним засобом передачі просодичної інтенсивності вигуку в письмовому субтитрі, однак саме точність вибору лексичного відповідника визначає збереження емоційного регістру оригіналу.

2.3. Наказовий спосіб як засіб передачі інтонаційної експресії в субтитрах

Наказовий спосіб (імператив) є одним із найбільш інтонаційно навантажених типів речення в іспанській мові, оскільки його прагматичний ефект — ступінь категоричності, емоційний заряд, характер звертання до адресата — значною мірою залежить від просодичного оформлення, яке в письмовому субтитрі відтворити неможливо. Як було зазначено в теоретичній частині, перекладач змушений компенсувати цю втрату лексичними та пунктуаційними засобами: знаком оклику, посиленням лексичного значення або зміною синтаксичної структури. У серіалі «Бункер мільярдерів» наказові конструкції вирізняються широким діапазоном категоричності — від м'яких прохань і ввічливих спонукань до різких команд у кризових ситуаціях, — і кожна з цих реплік потребує окремого перекладацького рішення.

Приклад 1

Оригінал: *Pásame una de esas, vamos.*

Переклад: Подай-но. Нумо.

Репліка реалізує розкуту, безтурботну інтонацію з відтінком грайливості — персонаж перебуває в стані ейфорії, що безпосередньо відбивається на характері його мовлення. Іспанський оригінал є єдиним реченням із двома

компонентами: наказовою формою *rásame* («передай мені») з уточненням об'єкта (*una de esas* — «одну з тих», тобто пляшку) та підсилювальною часткою *vamos*. В українському субтитрі речення розбито на два окремі: «Подай-но» і «Нумо» — при цьому уточнення об'єкта повністю опущено, а частка «-но» ідеально компенсує це. Таким чином, застосована стратегія є прикладом виправданого прагматичного переналаштування.

Приклад 2

Оригінал: *Bloqueamos escaleras. ¡Ya!*

Переклад: Заблокуйте сходи. Зараз.

Репліка ілюструє напружену інтонацію з високим ступенем терміновості — це команда в кризовій ситуації, де час є критичним ресурсом. Іспанський оригінал *Bloqueamos escaleras. ¡Ya!* використовує форму першої особи множини, що в розмовній іспанській функціонує як «інклюзивний наказ» — мовець включає себе в спільну дію. Ключовим є вибір «Зараз» як відповідника для *¡Ya!*, що у розмовному українському мовленні є природним маркером терміновості. Це приклад прагматично точного відтворення, де перекладач обрав не формально близький, а комунікативно найточніший відповідник.

Приклад 3

Оригінал: *Acércate, cabeza cuadriculada.*

Переклад: Ходи ближче, послушнику.

На відміну від попередніх прикладів, ця репліка є прикладом іронічної інтонації з відтінком зверхності: персонаж звертається до іншого з наказом, але тон є не агресивним, а глузливым. Іспанський оригінал *Acércate, cabeza cuadriculada* є грубуватим образливим прізвиськом. Перекладач обрав «послушнику» — звертання, що натякає на слухняність і несамостійність, але є значно м'якшим і менш образливим за оригінал. Це рішення є прикладом стилістичної адаптації: збережено іронічний тон і наказову структуру, проте знижено ступінь образливості звертання, що частково послаблює зверхній характер репліки.

Приклад 4

Оригінал: *A ver que te vea.*

Переклад: Покажись-но.

Іспанська конструкція *a ver* передає м'яке, невимушене запрошення. Частка «-но» в українському перекладі є точним функціональним відповідником цього відтінку — вона пом'якшує наказ і додає тієї ж грайливої невимушеності, що присутня і в оригіналі.

Приклад 5

Оригінал: *¡Centro de control, abran la puerta! ¡Rápido!*

Переклад: Центр, відчиніть двері! Хутко!

Перекладач зберіг повну синтаксичну структуру оригіналу й відтворив наростання напруги через двокрокову побудову репліки. Вибір «Хутко!» замість нейтральнішого «Швидко!» підсилює розмовний, панічний регістр і точніше передає емоційний стан персонажа в критичній сцені. Репліка є прикладом панічної інтонації.

Приклад 6

Оригінал: *Quiero estar sola. ¡Déjame!*

Переклад: Я хочу побути сама. Пусти!

¡Déjame! було відтворено українським відповідником «Пусти!», що є значно природнішим у ситуації фізичного та емоційного відсторонення. Перекладач обрав не словниковий еквівалент, а той варіант, який органічно звучить у живому мовленні, зберігаючи при цьому повний емоційний заряд оригіналу.

Проаналізувавши всі наказові конструкції у субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів» можна зробити висновок, що перекладач у всіх розглянутих випадках успішно відтворив інтонаційний тип репліки — панічну, напружену, іронічну та м'яку апелятивну інтонацію — засобами української мови. Особливо показовим є використання частки «-но», яка в українській розмовній мові є універсальним інтонаційним інструментом: вона здатна пом'якшувати

наказ, передавати грайливість, невимушеність або м'яке спонування — тобто відтворювати саме ті прагматичні відтінки, які в іспанській досягаються просодичними засобами, недоступними в субтитрі. Так само точно відтворено й кризові репліки з панічною інтонацією, де перекладач послідовно обирає стилістично марковані відповідники («Хутко!», «Пустити!», «Зараз!») замість нейтральних словникових еквівалентів — що свідчить про орієнтацію на комунікативний ефект.

2.4. Риторичні питання як спосіб відтворення інтонаційної експресії

Серед синтаксичних засобів реалізації інтонаційної експресії особливе місце посідають риторичні питання, які характеризуються специфічною прагматичною функцією. У діалогічному дискурсі вони формально мають структуру питального речення, проте фактично не спрямовані на отримання відповіді, а слугують засобом вираження прихованих іллокутивних смислів та комунікативних намірів мовця [Безугла, 2009, с. 1].

У контексті субтитрування риторичні питання становлять окрему перекладацьку проблему, оскільки їхній іронічний, саркастичний або оцінний потенціал в оригінальному мовленні значною мірою формується за рахунок інтонаційного оформлення. Водночас навіть незначні мовні трансформації, зокрема вибір питального прислівника чи іншого елемента конструкції, можуть істотно впливати на прагматичне сприйняття висловлювання цільовою аудиторією [Мясоедова, 2015, с. 119]. У діалогах серіалу «Бункер мільярдерів» риторичні питання переважно реалізують іронічну та саркастичну інтонацію. Для аналізу відібрано приклади, у яких перекладацька проблема є найбільш очевидною.

Приклад 1

Оригінал: *¿Estamos locos o qué?*

Переклад: Ви геть з глузду з'їхали?

Репліка реалізує саркастичну інтонацію з виразним відтінком обурення — персонаж не очікує відповіді, а виражає крайнє незадоволення ситуацією.

Особливої уваги заслуговує частка «геть», яку вставив перекладач: вона є виразним підсилювачем в українській розмовній мові й суттєво посилює емоційний заряд репліки порівняно з оригіналом. Таким чином, перекладач застосував прагматичне переналаштування з посиленням: саркастичний тон збережено, але ступінь категоричності та емоційна інтенсивність виявилися трохи вищими, ніж в оригіналі. [Словник укр. мови, 1980, С. 57-58]

Приклад 2

Оригінал: *¿Te parece descabellado?*

Переклад: Думаєш, я жартую?

Цей приклад є яскравим зразком прагматичного переналаштування зі зміною семантики. Репліка реалізує напружену інтонацію з елементом виклику: персонаж риторично запитує, чи не вважає співрозмовник його слова абсурдними, фактично наполягаючи на їхній серйозності. Попри семантичну розбіжність, прагматичний ефект — наполягання на серйозності та виклик співрозмовнику — збережено.

Приклад 3

Оригінал: *Ya tiene otra hija con altas capacidades, ¿no?*

Переклад: У нього вже є обдарована дитина, так?

Цей приклад ілюструє особливий різновид риторичного питання — «хвостове питання», де коротке питальне доповнення приєднується до стверджувального речення й надає йому підтверджувального або іронічного забарвлення. Репліка реалізує саркастичну інтонацію з прихованим докором. Перекладач відтворив цю структуру через частку «так?», яка є функціональним відповідником іспанської *¿no?* в українській розмовній мові. Вираз *altas capacidades* передано описово як «обдарована дитина», що є доречною культурною адаптацією для україномовного глядача. Застосована стратегія — функціональний відповідник із культурною адаптацією терміна.

Оригінал	Переклад	Трансформація
Seríamos algo así como	Таким собі людським	Іспанська частка ¿no?

el Arca de Noé de la humanidad, ¿no?	Ноевим ковчегом, так?	передає саркастичне «хвостове» підтвердження. Перекладач відтворив її через «так?». Додатково вжито розмовний зворот «таким собі», який точно передає відтінок іронічної применшеності, закладений у algo así como.
Los amantes tienden a pensar que llegaron tarde a la ecuación, ¿es eso?	Коханки думають, що просто з'явилися надто пізно, так?	Іспанська частка ¿es eso? несе відтінок скептичного уточнення. Перекладач спростив її до «так?», що є виправданим рішенням. Саркастичний підтекст збережено через іронічне слово «просто».
Siempre me has tenía un poco de manía, ¿no?	Я ніколи тобі не подобався, еге ж?	Іспанське tener manía передано через «не подобався» — природний розмовний відповідник. Ключовим є вибір «еге ж?»: ця частка несе виразний розмовний колорит і точніше відтворює м'яко-іронічну, дещо ображену інтонацію оригіналу.
No me vengas con frases de autoayuda, ¿eh?	Тільки без мотиваційних фразочок, добре?	Репліка реалізує роздратовану апелятивну інтонацію.

		Частку ¿eh? відтворено через «добре?». Це приклад стилістичної адаптації з прагматичним збереженням.
De cerrar la herida, ¿eh?	Загоїти рани, га?	Частка ¿eh? тут реалізує скептично-іронічний тон. Перекладач обрав «га?» — розмовну частку з виразним іронічним забарвленням, яка в українській мові природно передає скептицизм і легку насмішку.
Tal vez es el momento de que... de que hables con él, ¿no?	Можливо, настав час... вам з ним поговорити?	Іспанський оригінал є розгорнутою незавершеною конструкцією з двома паузами та «хвостовим питанням» ¿no? наприкінці. Застосована стратегія — семантико-прагматична компенсація.
¿Por qué me habéis salvado?	Нащо ви мене врятували?	Іспанське por qué передано через «нащо» — і це принципова перекладацька знахідка. «Нащо» в українській мові є маркером риторично-спонукального висловлення з негативною

		конотацією і передає саме той емоційний стан, який закладено в репліці.
Necesita más humedad, está muy seco. ¿No lo ves?	Додайте вологи, надто сухо. Хіба не видно?	¿No lo ves? передано безособовою конструкцією «Хіба не видно?» — рішення, що одночасно є природнішим для українського мовлення і підсилює риторичний ефект: безособовість робить докір більш узагальненим і від того ще більш їдким.
¿Tú escuchaste lo que dijo mi mujer?	Ти чув, що сказала моя дружина?	Репліка відтворена компактно й природно, зберігаючи обурений риторичний характер питання.

Отож, аналіз риторичних питань у субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів» засвідчує послідовне й точне відтворення інтонаційної експресії оригіналу засобами української мови. Особливої уваги заслуговує робота з хвостовими питаннями: перекладач не обмежився універсальним «так?», а диференціював відповідники залежно від емоційного регістру репліки — «га?» для скептично-іронічного тону, «еге ж?» для м'якого докору, «добре?» для нетерплячого апелювання. Саме ця варіативність свідчить про тонке розуміння прагматичної функції хвостового питання як інтонаційного маркера. Не менш показовим є вибір питального слова «нащо» замість нейтрального «чому» там, де репліка несе відтінок безвиході й відчаю: в українській мові це слово само по собі є маркером негативної оцінки, що дозволяє компенсувати просодичний ефект оригіналу лексичними засобами. У всіх розглянутих випадках граматична форма питання залишається основним маркером риторичності в

субтитрі, а точність лексичного вибору визначає збереження емоційного реєстру оригінальної репліки.

2.5. Еліпсис та короткі незавершені конструкції як засіб передачі емоційності в субтитрах

Еліпсис є одним із найпоширеніших засобів синтаксичної компресії в розмовному мовленні. З функціонального погляду він являє собою структурну «неповність» синтаксичної конструкції, де випущені елементи відновлюються реципієнтом із контексту — завдяки ситуації спілкування, попередньому репліці або візуальному ряду. Така економія мовних засобів є природною рисою живого діалогу. В іспанській розмовній мові ця тенденція виражена особливо яскраво, що робить еліпсис одним із ключових інструментів досягнення експресивності та динамічності мовлення. В українській мові еліптичні висловлювання так само широко вживаються як стилістична фігура, що надає тексту живого ритму та емоційної виразності.

У серіалі «Бункер мільярдерів» еліпсис трапляється переважно у формі синтаксично незавершених конструкцій, позначених трьома крапками. Проте, попри наявність таких прикладів у матеріалі, більшість із них є граматично неповними репліками без виразного інтонаційного навантаження — тобто їхня незавершеність передає паузу або нерішучість, а не конкретний емоційний тип інтонації.

Окремої уваги заслуговують короткі незавершені конструкції — репліки, що є скороченими, обірваними або структурно спрощеними порівняно з оригіналом. На відміну від еліпсису у вузькому граматичному сенсі, ці конструкції нерідко несуть виразне інтонаційне навантаження: через них передається шок, відчай, нерішучість або емоційна напруга персонажа. Саме в таких випадках перекладач стикається з найбільшою проблемою — необхідністю відтворити не лише зміст, а й інтонаційний малюнок репліки засобами письмового субтитру. Для аналізу відібрано 5 найбільш показових прикладів з матеріалу серіалу.

Приклад 1

Оригінал: *(Luca grita). Se ha paga... el guante.*

Переклад: Рука... ..прилипла.

Цей приклад ілюструє панічну інтонацію з різким емоційним обривом — персонаж переживає шок і біль, що безпосередньо відбивається на структурі його мовлення. Іспанський оригінал *Se ha paga... el guante* є особливо показовим: дієслово *pagado* обривається на середині — «*paga[do]*» — і речення залишається синтаксично незавершеним. Розрив конструкції в оригіналі збігається з криком персонажа, позначеним у ремарці (*Luca grita*), що створює акустично-просодичний ефект стрімкого обриву інтонаційного контуру. В українському субтитрі незавершеність передається через три крапки в середині речення («Рука... ..прилипла»).

Приклад 2

Оригінал: *Para, para, para, para, para...*

Переклад: Досить.

Репліка є відображенням панічної інтонації з наростанням напруги — п'ятикратний повтор дієслова *para* («стоп/зупинись») в іспанському оригіналі є просодично та емоційно навантаженим: кожне повторення підсилює наростання відчаю і наполегливості персонажа, а три крапки в кінці вказують на те, що репліка залишається незавершеною. Множинність повтору є носієм основного емоційного змісту репліки. В українському субтитрі відтворено лише загальний смисл — «Досить» — одним словом без знаку оклику. Це є яскравим прикладом нейтралізації. Відсутність знаку оклику додатково знижує емоційну інтенсивність.

Приклад 3

Оригінал: *¿Y esa...?*

Переклад: Що за...

Репліка реалізує здивовану або обурену інтонацію — персонаж починає питання, але обриває його, не завершуючи думки. Іспанський оригінал *¿Y*

esa...? є питальною конструкцією з вказівним займенником, що залишається незавершеною. Перекладач відтворив цей обрив через «Що за...» — конструкцію, яка в українській розмовній мові є природним маркером здивування чи обурення і так само передбачає незавершеність. Три крапки в обох версіях виконують ідентичну функцію: позначають емоційний обрив і залишають репліку відкритою. Прагматичний ефект незавершеного емоційного реагування збережено повністю.

Приклад 4

Оригінал: *Aunque este.. no sea el caso.*

Переклад: Хоча тепер.... усе змінилося.

Репліка ілюструє невпевнену, зважену інтонацію — персонаж формулює думку обережно, з паузою посередині. Іспанський оригінал є незавершеним підрядним реченням із хоча (*aunque*), що передає застереження або уточнення. Перекладач суттєво змінив семантику: «усе змінилося» є вільною інтерпретацією, а не прямим відповідником. Водночас інтонаційний малюнок — пауза посередині речення, відчуття недовомовленості — відтворено точно через три крапки після «тепер». Це приклад семантичної вільної інтерпретації зі збереженням інтонаційного контуру: конкретний зміст змінено, проте характер мовлення персонажа — зважений, з вагання — переданий засобами пунктуації.

Приклад 5

Оригінал: *Bueno, pues...*

Переклад: Отже...

Репліка містить інтонацію нерішучого підсумовування — персонаж робить паузу перед тим, як щось сказати або зробити. Іспанське *bueno, pues* є розмовним дискурсивним маркером, що позначає перехід або заповнення паузи, і не несе самостійного лексичного значення. Перекладач відтворив його через «Отже...» — функціонально точний відповідник, який в українській розмовній мові виконує ту саму роль дискурсивного містка з відтінком нерішучості. Це приклад точної функціональної еквівалентності: дискурсивний

маркер передано природним українським відповідником без жодних семантичних чи прагматичних втрат.

Також було проаналізовано приклади еліпсисів з серіалу:

Оригінал	Переклад	Трансформація
El gobierno ya amenaza con represalias.	Уряд погрожує помститися.	Іспанський оригінал містить повне дієслівне речення, однак перекладач опустив обидва іменники-уточнення, які зрозумілі з контексту сцени.
Acompáñenme.	Тоді за мною.	Іспанське дієслово acompáñenme передано конструкцією «за мною», де дієслово руху імпліковано й легко відновлюється з контексту.
El padre de Ane también está allí.	Батько Ане теж там.	В українській мові дієслово-зв'язка в теперішньому часі регулярно опускається в розмовному мовленні без будь-якої втрати змісту.
No vamos a poder salir, señor.	Нам не злетіти.	Розгорнута іспанська модальна конструкція по vamos a poder передана безособовою конструкцією з імплікованим дієсловом. Звертання señor опущено як

		надлишкове в умовах технічних обмежень субтитру. Семантика неможливості збережена повністю.
Una hija es una eminencia académica y la otra, una eminencia del placer de vivir.	Одна донька любить вчитися, друга — насолоджуватися життям.	Іспанський оригінал будує паралельну конструкцію через повтор іменника <i>eminencia</i> , тоді як перекладач повністю змінив структуру: замість іменникового паралелізму — дієслівний.

Аналіз еліпсису та коротких незавершених конструкцій у субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів» показує, що ці два явища суттєво різняться за своїм перекладацьким потенціалом. Еліптичні конструкції, хоча й наявні в матеріалі, здебільшого є нейтральними з інтонаційного погляду: пропуск дієслова-зв'язки, імплікація дієслова руху чи скорочення надлишкових референтів. Відповідно, перекладацькі рішення в таких випадках є переважно нейтральними і не потребують компенсації емоційного навантаження. Натомість короткі незавершені конструкції виявляються значно продуктивнішим матеріалом: через них передаються панічна, саркастична та невпевнена інтонація, а перекладацькі стратегії варіюються від пунктуаційної компенсації до семантико-прагматичної адаптації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі здійснено практичний лінгвоперекладацький аналіз відтворення іспанської інтонаційної експресії в українських субтитрах серіалу «Бункер мільярдерів» через призму синтаксичних і лексичних засобів, що відхиляються від структурної норми. Дослідження емоційних та апелятивних вигуків засвідчило успішну передачу емотивної, апелятивної, панічної та напруженої інтонацій за допомогою влучних контекстуальних заміन, де українські відповідники «ой», «агов», «нумо», «є», «ану» покрили широкий прагматичний спектр оригіналу від докору до готовності. Знак оклику залишився базовим графічним маркером просодичної інтенсивності, тоді як точність лексичного вибору визначила емоційний регістр реплік.

Аналіз імперативних конструкцій довів адекватне відтворення панічного, напруженого чи іронічного тонів, де особливу роль відіграла розмовна частка «-но» як універсальний засіб пом'якшення наказу й передачі спонукання, а в кризових ситуаціях прагматичний ефект забезпечувався вибором стилістично маркованих одиниць на кшталт «Хутко!», «Пусти!», «Зараз!».

Вивчення риторичних запитань підтвердило їхню функцію як інтонаційних маркерів, що виявилось у гнучкій диференціації «хвостових питань» залежно від контексту: вживання «га?» для скепсису, «еге ж?» для докору та «добре?» для нетерплячого апелювання замість універсального «так?». Крім того, вибір питального слова «нащо» замість нейтрального «чому» дозволив лексично компенсувати просодичний ефект відчаю та безвиході.

Нарешті, зіставлення еліпсису та коротких незавершених конструкцій унаочнило розбіжність їхнього потенціалу: еліптичні моделі здебільшого виявилися інтонаційно нейтральними й не потребували емоційної компенсації, тоді як незавершені конструкції стали продуктивною базою для передачі паніки чи сарказму, вимагаючи комбінування пунктуаційного маркування (трикрапка, тире) та семантико-прагматичної адаптації. Загалом, практичний аналіз підтвердив, що попри вимушене застосування стратегій редукції та

нейтралізації через часово-просторові обмеження субтитрування, комплексне використання лексико-синтаксичних ресурсів української мови забезпечило прагматичну еквівалентність перекладу.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено комплексне лінгвоперекладацьке дослідження особливостей відтворення іспанської інтонаційної експресії засобами українського субтитрування на матеріалі сучасного серіалу «Бункер мільярдерів». На теоретичному етапі роботи було обґрунтовано, що інтонація є складною багатокомпонентною системою, яка в іспаномовній комунікації повністю перебирає на себе функцію передачі граматичного й афективного змісту, диференціюючи ілокутивну силу висловлювань через специфічні типи — іронічну, саркастичну, нейтральну та пафосну інтонації. В аудіовізуальному художньому дискурсі зазначена просодична експресія маркується синтаксичними конструкціями, що відхиляються від структурної норми, зокрема еліптичними реченнями, емотивними та апелятивними вигуками, риторичними й «хвостовими» питаннями, а також імперативними формами наказового способу. Трансформація оригінального усномовного тексту в письмовий формат субтитрів неминуче призводить до втрати первинних акустичних параметрів через жорсткі часово-просторові ліміти, що зумовлює необхідність застосування перекладачем непрямих — лексичних, синтаксичних і пунктуаційних — компенсаторних стратегій, а саме засобу семантико-прагматичної компенсації, який дозволив уникнути буквалізму завдяки залученню синтаксичних та пунктуаційних ресурсів української мови, а також прагматичного переналаштування, успішно реалізованого через структурну перебудову фраз із введенням емоційних часток, інверсії та звертань. Поряд із цим, стилістична адаптація забезпечила точне коригування емоційного регістру, зокрема під час відтворення специфічних іспанських фразеологізмів засобами цільової мови. Водночас суворі часово-просторові обмеження субтитрування зумовили вимушене, але функціонально виправдане використання стратегії пом'якшеної експресії (нейтралізації) та стратегії скорочення (редукції). Нарешті, для адекватного відтворення семантично неповних або обірваних реплік ефективним виявилось графічне маркування за

допомогою трикрапки та тире, що дозволило наочно візуалізувати незавершеність оригінального інтонаційного контуру безпосередньо на екрані.

Практичний етап дослідження, заснований на аналізі висновків до підрозділів другого розділу, дозволив виявити чіткі закономірності відтворення інтонаційної експресії та підтвердив високий компенсаторний потенціал української мови в умовах субтитрування. Дослідження відтворення емоційних вигуків показало, що перекладач успішно передав емотивну, апелятивну, панічну та напружену інтонації, використовуючи ресурс української вигукової системи та влучні контекстуальні заміни. Було доведено, що українські частки та вигуки «ой», «агов», «нумо», «є», «ану» здатні покривати широкий прагматичний спектр іспанських відповідників — від докору й занепокоєння до апелювання та готовності, при цьому знак оклику залишається базовим графічним маркером просодичної інтенсивності, а емоційний реєстр визначається саме точністю лексичного вибору.

Аналіз імперативних конструкцій продемонстрував успішне відтворення панічного, напруженого, іронічного та м'якого апелятивного інтонаційних типів. Важливим практичним результатом стало виявлення особливої ролі розмовної частки «-но» як універсального інтонаційного інструменту, що пом'якшує наказ, передає грайливість, невимушеність або спонування, компенсуючи недоступні в субтитрах просодичні відтінки іспанської мови. У кризових ситуаціях для збереження комунікативного ефекту панічної інтонації було зафіксовано послідовний вибір стилістично маркованих відповідників («Хутко!», «Пусти!», «Зараз!») замість нейтральних словникових еквівалентів.

Вивчення риторичних запитань підтвердило їхню специфічну функцію як інтонаційних маркерів, де особливу перекладацьку цінність виявила диференціація «хвостових питань» залежно від емоційного реєстру репліки: використання «га?» для скептично-іронічного тону, «еґе ж?» для м'якого докору та «добре?» для нетерплячого апелювання замість універсального «так?». Крім того, було встановлено, що вживання питального слова «нащо»

замість нейтрального «чому» в ситуаціях безвиході й відчаю виступає лексичним маркером негативної оцінки, що успішно компенсує просодичний ефект оригіналу.

Нарешті, зіставний аналіз еліпсису та коротких незавершених конструкцій унаочнив розбіжність їхнього перекладацького потенціалу. Доведено, що еліптичні моделі (пропуск дієслова-зв'язки чи скорочення референтів) переважно є інтонаційно нейтральними і не потребують емоційної компенсації, тоді як короткі незавершені конструкції є надзвичайно продуктивними для передачі панічної, саркастичної та невпевненої інтонацій, змушуючи перекладача варіювати стратегії від пунктуаційної компенсації (трикрапка, тире) до семантико-прагматичної адаптації.

Проведене дослідження дозволяє зробити загальний висновок, що попри технічні обмеження субтитрування, які зумовлювали вимушену редукцію (конденсацію тексту, вилучення пауз і повторів) та нейтралізацію розмовних регістрів, системне застосування перекладацьких стратегій дозволило досягти прагматичної еквівалентності, забезпечити адекватне відтворення комунікативних намірів персонажів серіалу «Бункер мільярдерів» та зберегти належний емоційний вплив на українського реципієнта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батрінчук З. Р. Еліпсис як один із інструментів вираження експресивності в сучасному англomовному епістолярному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Т. 1. С. 11–13.
2. Бахов І. С. Субтитрування в перекладі як інструмент формування професійної ідентичності перекладачів в умовах глобалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 38. Том 1. С. 122–127.
3. Безугла Л. Р. Риторичні запитання як імпліцитні мовленнєві акти. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009. УДК 811.112'42'37. С. 1–8.
4. Вербова М. В. Лінгвостилістичні питання перекладу субтитрів кіносеріалів «Корона» та «Друзі». *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук ХХІ століття* : збірник матеріалів конференції. 2025. С. 358–362.
5. Голубенко Н. І. Інтонація як засіб вияву і передачі емоційно-експресивного мовлення в інтерсеміотичному художньому перекладі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72). № 3. С. 181–185.
6. Дадукевич О. В., Цивата Ю. В. Інтонація як засіб логіко-емоційної виразності в словесній дії професійного актора. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 4. С. 161–166.
7. Єлісєєва С. В. Особливості субтитрування як пряму перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. № 2. Том 2. С. 158–160.
8. Куліненко С. С. Структура, семантика і прагматика вигуків в іспанській мові : курсова робота / наук. кер. Г. П. Судорженко. Київ : КНЛУ, 2023. С. 8–9.
9. Лайчук О. М. (2014) Трактання еліпсису у сучасній лінгвістиці. VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих

науковців за міжнародної участі, "Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації".

10. Мельник О. Семантика вигука А в українській мові. *Українське мовознавство*. 2011. № 42. С. 26–40.
11. Мирошніченко М. Семантика «авторської» інтонації художнього тексту. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. Vol. 3, No. 4. С. 48–57.
12. Мясоєдова С. В. Риторичне питання як засіб вираження непрямого спонукання в сучасній українській мові. *Молодий вчений*. 2015. № 9 (24). Ч. 1. С. 118–121.
13. Невірець Д. В. Особливості перекладу сучасних польських фільмів на українську мову : робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» / наук. кер. С. В. Сухарева. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025. С. 28–35.
14. Перванчук Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Т. 32 (71). № 4. Ч. 2. С. 121–126.
15. Підмогильна Н. В., Трофімова М. О. Субтитрування кінофільмів як лінгвістична проблема. *Проблеми загального і слов'янського мовознавства*. 2019. № 3. С. 107–117. DOI: 10.15421/251914
16. Радецька С. В., Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. *Філологічні науки*. 2016. Книга 2. С. 81–85.
17. Саєнко Н. В., Созикіна Г. С., Новікова Є. Б. Потенціал аудіовізуального перекладу в сфері міжкультурної комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 55. С. 178–181.
18. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 2. С. 57–58.
19. Умрихіна Л. В. Наказовий спосіб дієслова як основний засіб вираження імперативних конструкцій у сучасній українській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. С. 51–55.

20. Федоренко С. В., Валькова А. О. Лінгвокультурні особливості перекладу сучасних англомовних документальних фільмів. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). С. 336–340.
21. Хірочинська О. І. Проблема еліпсису та еліптичних речень у сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2012. № 22. С. 19–23.
22. Чайковська О. Ю., Хугаєва А. С. Субтитрування як виклик для перекладача: мистецтво адаптації та культурних трансформацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 3. Ч. 1. С. 291–296.
23. Черниш А. Роль просодичних характеристик голосу у судових експертизах відео-, звукозапису. *Актуальні проблеми правознавства*. 2025. № 3 (43). С. 142. DOI: 10.35774/app2025.03.142
24. Черчата Л. М. Способи репрезентування іронії у творчості Стівена Лікока. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. № 48. Том 3. С. 47–50.
25. Циркунова І. В. Основні моделі творення/відтворення авторської іронії в сучасній прозі та її перекладах (на матеріалі роману Карлоса Руїса Сафона «Ігри Янгола»). *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2014. № 47 (2). С. 485–492.
26. Albaladejo T. Las preguntas retóricas en la poesía de Ángel Rupérez: Una razón para vivir. *Tropelías. Revista de Teoría de la Literatura y Literatura Comparada*. 2020. Número extraordinario 7.
27. Baños-Piñero R., Chaume F. Prefabricated Orality: A Challenge in Audiovisual Translation. *inTRAlinea*. Special Issue : The Translation of Dialects in Multimedia. 2009.

28. Baranauskiene R., Blazeviciene R. Audiovisual translation of feature films from English into Lithuanian. *Magistro darbas. Siauliu universitetas*. 2008. № 4 (20). P. 14–21.
29. Beckman M. E., Díaz-Campos M., McGory J. T., Morgan T. A. Intonation across Spanish, in the Tones and Break Indices framework. *Probus*. 2002. Vol. 14. № 1. P. 9–36.
30. Chiaro D. Audiovisual Translation. *The Encyclopedia of Applied Linguistics* / Ed. by Carol A. Chapelle. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2013. P. 1–6. DOI: 10.1002/9781405198431.wbeal0061
31. Cronin M. Translation goes to the Movies. London : Routledge, 2009. 164 p.
32. Escandell Vidal M. V. La interrogación retórica. *Dicenda. Cuadernos de Filología Hispánica*. 1984. № 3. P. 9–37.
33. González Calvo J. M. El modo imperativo. *Anuario de Estudios Filológicos. Universidad de Extremadura*. S. 57–78.
34. Gottlieb H. Subtitling – a new university discipline. *Teaching translation and interpreting*. Amsterdam : John Benjamins, 1992. P. 161–170.
35. Hernando Cuadrado L. A. La elipsis en el análisis e interpretación de textos. *CAUCE. Revista Internacional de Filología y su Didáctica*. 2005. № 28. P. 169–181.
36. Levis J. Suprasegmentals: Intonation. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Blackwell Publishing, 2013.
37. Matkivska N. Audiovisual Translation: Conception, Types, Characters' Speech and Translation Strategies applied. *Studies about language*. 2014. № 25. P. 38–44.
38. Sun Sh., Lorette P., Herrero C. Melodic cues of acted emotional speech in LX Spanish spoken by Chinese L1 speakers. *Affectivity and Prosody in Second Language Learning*. Berlin : De Gruyter Mouton, 2025. P. 79–104.
39. Tench P. The Intonation Systems of English. London : Cassell, 1996.

Ілюстративні джерела:

40. El refugio atómico [Бункер мільярдерів] : серіал / сцен. А. Pina, Е. Martinez Lobato.
Іспанія : Vancouver Media, 2025.

RESUMEN

En la era actual de rápida globalización, en la que las series y las películas extranjeras se difunden activamente entre las distintas culturas a través de plataformas internacionales de streaming, la cuestión de la transmisión adecuada de la expresión prosódica en la traducción audiovisual cobra especial importancia. El subtitulado, como forma de traducción audiovisual, implica el paso de la forma oral a la escrita, lo que imposibilita la reproducción directa de las características prosódicas del original: la entonación, el ritmo, las pausas y el volumen. Por eso mismo, la cuestión de la reproducción de la expresión entonativa del español mediante los recursos de la lengua ucraniana resulta relevante tanto desde el punto de vista teórico como práctico. El español se caracteriza por una melodía muy marcada y un amplio rango de movimientos tonales, y el paso al subtítulo escrito conlleva inevitablemente una pérdida parcial del potencial pragmático del enunciado. En este contexto, surge la necesidad de realizar un estudio exhaustivo de los métodos y estrategias para reproducir la expresión entonativa en el subtitulado al ucraniano de obras audiovisuales en español.

El estudio se basa en el material de la serie española «El refugio atómico», que se caracteriza por diálogos dinámicos con un alto nivel de intensidad emocional, una gran variedad de tipos entonativos y una gran riqueza de construcciones coloquiales, lo que lo convierte en un material representativo para el análisis de la reproducción de la expresión entonativa en los subtítulos.

El objetivo del estudio consiste en determinar los principales medios de expresión entonativa en los diálogos en español de la serie «El refugio atómico» e identificar las estrategias para reproducirlos en los subtítulos en ucraniano.

Objetivos de la investigación:

Analizar los fundamentos teóricos de la traducción audiovisual y determinar el lugar que ocupa el subtitulado en su sistema;

Describir las limitaciones técnicas y lingüísticas del subtitulado que influyen en la reproducción de la expresión entonativa;

Caracterizar la entonación como fenómeno lingüístico y determinar su papel en la lengua española; Identificar los principales medios de expresión entonativa en un texto audiovisual de ficción;

Describir los recursos para reproducir la expresión entonativa en los subtítulos;

Analizar la reproducción de exclamaciones, construcciones imperativas, preguntas retóricas y construcciones elípticas en los subtítulos en ucraniano de la serie «El refugio atómico».

Objeto de la investigación: el subtítulo en ucraniano de la serie en español «El refugio atómico».

Tema de la investigación: estrategias y recursos para reproducir la expresión entonativa del español en los subtítulos en ucraniano.

Métodos de investigación: Método descriptivo: para caracterizar los conceptos fundamentales de la traducción audiovisual y sistematizar los recursos de expresión entonativa; método de análisis comparativo: para contrastar los textos originales y traducidos de los subtítulos con el fin de identificar las transformaciones traductorales; método de análisis contextual: para estudiar los cambios pragmáticos que se producen como consecuencia del paso de la forma oral a la escrita; el método de análisis semántico-funcional —para determinar la función comunicativa de cada recurso de expresión entonativa en un contexto concreto—; y el método de análisis transformacional —para clasificar las estrategias y técnicas de traducción aplicadas para compensar la carga prosódica del original.

La importancia teórica del estudio radica en la ampliación de los conocimientos sobre las particularidades de la reproducción de la expresión entonativa en la traducción audiovisual del español al ucraniano. El estudio contribuye al desarrollo posterior de las estrategias de subtitulación, teniendo en cuenta su potencial compensatorio en la transmisión de las características prosódicas del habla en español.

La importancia práctica del estudio radica en la posibilidad de aplicar sus resultados en la formación de traductores de contenidos audiovisuales, en particular a la hora de crear subtítulos para series en español en lengua ucraniana. Los ejemplos propuestos y la

clasificación de las estrategias de traducción pueden utilizarse como material didáctico en cursos de traducción audiovisual.

Novedad de la investigación: se ha llevado a cabo, por primera vez, un análisis exhaustivo de la reproducción de la expresión entonativa española en los subtítulos ucranianos a partir del material de la serie «El refugio atómico». En el trabajo se propone una sistematización de las estrategias de traducción según el tipo de construcción entonativa y se pone de manifiesto el potencial compensatorio de la lengua coloquial ucraniana a la hora de transmitir las características prosódicas del habla española.

El corpus de la investigación lo constituyeron los subtítulos en ucraniano de la serie «El refugio atómico» (Vancouver Media, España), comparados con la pista de audio original en español. El material analizado asciende en total a unos 110 fragmentos con diversos recursos de expresión entonativa.

En este trabajo se ha llevado a cabo un estudio lingüístico y traductológico integral sobre las particularidades de la reproducción de la expresión entonativa española mediante el subtitulado al ucraniano, utilizando como material de referencia la serie contemporánea «El refugio atómico». En la etapa teórica del trabajo se ha fundamentado que la entonación es un sistema complejo y multicomponente que, en la comunicación en español, asume por completo la función de transmitir el contenido gramatical y afectivo, diferenciando la fuerza ilocutiva de los enunciados a través de tipos específicos: la entonación irónica, sarcástica, neutra y grandilocuente. En el discurso artístico audiovisual, dicha expresión prosódica se marca mediante construcciones sintácticas que se desvían de la norma estructural, en particular oraciones elípticas, exclamaciones emotivas y apelativas, preguntas retóricas y de afirmación, así como formas imperativas del modo imperativo. La transformación del texto oral original al formato escrito de los subtítulos conlleva inevitablemente la pérdida de los parámetros acústicos primarios debido a las estrictas limitaciones temporales y espaciales, lo que obliga al traductor a aplicar estrategias compensatorias indirectas —léxicas, sintácticas y de puntuación—, concretamente, el recurso de la compensación semántico-pragmática, que permitió evitar el literalismo gracias al uso de recursos sintácticos y de puntuación de la lengua ucraniana,

así como el reajuste pragmático, llevado a cabo con éxito mediante la reestructuración de las frases con la introducción de partículas emocionales, inversiones sintácticas y fórmulas de tratamiento. Además, la adaptación estilística garantizó un ajuste preciso del registro emocional, en particular al reproducir expresiones idiomáticas específicas del español mediante recursos de la lengua de destino. Al mismo tiempo, las estrictas limitaciones temporales y espaciales del subtitulado determinaron el uso obligado, aunque funcionalmente justificado, de la estrategia de expresión atenuada (neutralización) y de la estrategia de abreviación (reducción). Por último, para reproducir adecuadamente las réplicas semánticamente incompletas o truncadas, resultó eficaz el uso de signos gráficos como los puntos suspensivos y el guion, lo que permitió visualizar claramente el carácter inconcluso del contorno entonativo original directamente en la pantalla.

La fase práctica de la investigación, basada en el análisis de las conclusiones de las subsecciones del segundo capítulo, permitió identificar patrones claros en la reproducción de la expresión entonativa y confirmó el elevado potencial compensatorio de la lengua ucraniana en el contexto del subtitulado. El estudio de la reproducción de las exclamaciones emocionales reveló que el traductor transmitió con éxito las entonaciones emotivas, apelativas, de pánico y de tensión, utilizando los recursos del sistema exclamativo ucraniano y sustituciones contextuales acertadas. Se ha demostrado que las partículas y exclamaciones ucranianas «oy», «agov», «numó», «ye» y «anu» son capaces de abarcar un amplio espectro pragmático de equivalentes españoles —desde el reproche y la inquietud hasta la apelación y la disposición—, mientras que el signo de exclamación sigue siendo el marcador gráfico básico de la 62 intensidad prosódica, y el registro emocional viene determinado precisamente por la precisión de la elección léxica.

El análisis de las construcciones imperativas ha demostrado la reproducción efectiva de los tipos de entonación de súplica de carácter pánico, tenso, irónico y suave. Un importante resultado práctico fue la identificación del papel especial que desempeña la partícula coloquial «-no» como instrumento entonativo universal que suaviza la orden, transmite alegría, naturalidad o incitación, compensando los matices prosódicos del español que no se pueden plasmar en los subtítulos. En situaciones de crisis, para

preservar el efecto comunicativo de la entonación de pánico, se observó una elección sistemática de equivalentes con marcado estilístico («¡Rápido!», «¡Déjame!», «¡Ahora mismo!») en lugar de equivalentes léxicos neutros.

El análisis de las preguntas retóricas confirmó su función específica como marcadores entonativos, en el que la diferenciación de las «preguntas de cola» en función del registro emocional de la réplica reveló un valor especial para la traducción: el uso de «¿eh?» para un tono escéptico e irónico, «¿no?» para una reprimenda suave y «¿eh?» para una petición impaciente, en lugar del universal «¿es eso?». Además, se ha constatado que el uso de la palabra interrogativa «¿por qué?» » en situaciones de desesperanza y frustración actúa como marcador léxico de una valoración negativa, lo que compensa con éxito el efecto prosódico del original.

Por último, el análisis comparativo de la elipsis y las construcciones cortas e incompletas puso de manifiesto la divergencia en su potencial traductivo. Se ha demostrado que los modelos elípticos (omisión del verbo de enlace o reducción de referentes) son en su mayoría entonacionalmente neutros y no requieren compensación emocional, mientras que las construcciones breves e incompletas resultan extremadamente eficaces para transmitir entonaciones de pánico, sarcasmo e incertidumbre, lo que obliga al traductor a variar sus estrategias, desde la compensación puntual (tres puntos, guión) hasta la adaptación semántico-pragmática.

El estudio realizado permite llegar a la conclusión general de que, a pesar de las limitaciones técnicas del subtítulo —que obligaron a una reducción forzada 63 (condensación del texto, eliminación de pausas y repeticiones) y a la neutralización de los registros coloquiales—, la aplicación sistemática de estrategias de traducción permitió alcanzar la equivalencia pragmática, garantizar una reproducción adecuada de las intenciones comunicativas de los personajes de la serie «El refugio atómico» y conservar el impacto emocional adecuado en el receptor ucraniano.